

משפיע ישועה

דרושים יקרים ורעיונות נפלאים בפרשת השבוע ובענייני דיומא
מגזי אוצרותיו הברוכים של בש"ת מורנו הגה"צ
רבי יהושע נתן פויפער שליט"א
אב"ד קהל ברכת מנחם - קראקא

ראה תשפ"ו - גיליון מ"א

את הברכה ואת הקללה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, טו)

הקב"ה נותן לנו כאן שני אפשרויות: את הברכה אשר תשמעו ואת הקללה אשר לא תשמעו, עד שמסיים להלן (ל, יט) "נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה", ראה נא להתנהג בדעת נכונה ולבחור בחיים הטובים.

מצינו במדרש (שמות רבה א, כו) שמשה רבינו היה כבד פה וכבד לשון, משום שבהיותו תינוק וישב בחיקו של פרעה, משה הפעוט שלח את ידו ושם את כתר פרעה על ראשו. פרעה ראה בכך סימן שהוא ירצה להוריד אותו ממלכותו, וכפי שיעץ לו בלעם החליט להרוג את הילד הזה.

אולם יתרו שהיה נוכח באותו מעמד, נתן עצה להביא לפניו שתי קערות, באחת הניחו מרגליות ויהלומים מזהב וכסף, ובשנייה הניחו גחלים לוחשות, כדי לראות לאן ישלח את ידו, שאם הוא פיקח ויודע מה הוא עושה, יש להמיתו על מעשהו. ואכן כאשר הביאו לפניו את שתי הקערות, משה רבינו שהיה ילד פיקח וכשנולד נתמלא הבית כולו אורה, שלח את ידו אל הקערה עם האבנים הטובות והיהלומים, אבל אז בא מלאך ודחף את ידו לכיוון הגחלים. אחז משה רבינו בגחלים הלוהטות ושם אותם בתוך פיו וכך ניצל מגזירת פרעה, אבל מאז, בגלל שנכווה ברותחים, נהפך לכבד פה וכבד לשון, ע"כ דברי המדרש.

והנה, בעצם זהו הצעד הטבעי שעושה כל ילד שרואה קערה מלאה באבנים טובות ומרגליות יפות, שבוודאי ישלח את ידו לקחת משם, לעומת הקערה המלאה בגחלים רותחים שעולה מהם עשן המביא לידי שריפה וכוויות.

ככל שינסו ההורים והמחנכים להסביר לילד שאין הזהב טוב עבורו, הן בגלל שלא תמיד הזהב והכסף הם דברים טובים שהרי מרבה נכסים מרבה דאגה, והן בגלל שקשה ניסיון העושר מניסיון העוני, לא יעזרו כל ההסברים והפירושים שיפלו על אוזניים ערלות מצד הילד, שתמיד ישלח את ידו באופן טבעי אל הקערה עם הזהב והכסף, כי אין שום מציאות שבעולם שישלח את ידו לקערת הגחלים בזמן שיש לו לפניו קערת זהב וכסף.

מעובדא דמשה רבינו אנו לומדים שאפילו אם יסבירו לו בכל מיני פירושים והסברים שלא ישלח את ידו אל הזהב, לא ישמע מאומה כי מצד הטבע הוא נמשך לזה. עד שבאמת שלחו מן השמים ברגע האחרון שיבוא מלאך וידחוף את ידו אל הגחלים ובכך הצילו, כי באמת רק מלאך יכול לבוא ולהסביר לילד קטן שאינו מבין שדווקא הפעם הגחלים הרותחים הם אלו שיצילוהו לעומת הזהב שעלול להביאו לידי ההיפך.

ישראל קדושים הם

על זה בא השי"ת ואומר לנו: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה".

אני מניח לפניכם שתי קערות. באחת יש אבנים טובות מזהב ומכסף - התורה הקדושה שהיא טובה לפינו מאלפי זהב וכסף, די הייליגע גאלדענע אוותיות; בשנייה יש גחלים רותחים הבוערים באש הגיהנום - כל תאוות העולם הזה שנראות בתחילה כטובות ונעימות אבל אחר כך משלמים עליהם

בדינה של גיהנום, אש אוכלת ובגחלים בוערים.

כל אחד שיש בו דעת נכונה, אכן נמשך מצד הטבע אל הקערה עם הזהב והכסף שהיא התורה הקדושה, כי טוב סחרה מכל סחורה, בפרט שלעומת הקערה הזו יש קערה אחרת עם גחלים רותחים הרומזים לתאוות העולם הזה שאינם מושכות כלל את האדם לשלוח את ידו אליהם, וגם אם יבואו כל חכמי אומות העולם ויסבירו כמה כדאי לשתות וליהנות היום כי למחר נמות, לא ישמעו אליהם.

לאידך גיסא, נותן הקב"ה רשות וכח למלאך שהוא היצר הרע, לדחוף את היד לתוך קערת הגחלים על ידי הבאת ניסיונות לפני האדם, כפי שכבר אמרו חז"ל (קידושין ל:): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו", אמנם מכאן אנו למדים לימוד זכות גדולה ועצומה על כלל ישראל שהם נקיים וטהורים מצד טבעם, שהם נמשכים אל קערת הזהב והכסף שהיא התורה הקדושה, ואינם בוחרים מעצמם בחטאים ובעבירות לולי המלאך היצר הרע שדוחף את ידם לקערת הגחלים.

זעל זה בא הקב"ה ואומר לנו: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", כשהרצון האמיתי של השי"ת הוא בוודאי שנקיים "ובחרת בחיים". וכבר צווחו קמאי בשביל מה נכתב "ובחרת בחיים", וכי מי הוא זה ואיזה הוא שלא יבחר בחיים מצד עצמו? אלא שנרמז כאן שהקב"ה רוצה שאנחנו נבחר בחיים, אפילו שבוודאי זוהי הבחירה מצד הטבע, אבל כשיש לעומתנו מלאך רע הדוחף את ידינו לקערת הגחלים, יש לנו כאן התגברות מיוחדת כדי לבחור בחיים ולקחת רק מהקערה המלאה בזהב ובכסף.

ובחרת בחיים, כי זה בדינו, שהרי הקב"ה מסייע לנו לעמוד בניסיון, כפי שכבר אמרו צדיקי אמת שאם הקב"ה מביא את האדם לידי ניסיון, מוכרח שהוא גם נותן לו את הכוחות לעמוד בו בגבורה, שהרי אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו. לכן אומר לנו השי"ת, לעומת הברכה והקללה שהוא נותן לפנינו, הוא רוצה שנבחר בחיים ונדע לבחור באמת להיכן לשלוח את היד אל הקערה הנכונה.

זהו גם מה שאנו אומרים בנוסח 'לשם יחוד' לפני הנחת תפילין בכל יום ויום: "ויניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו" - כי באמת מצד עצמנו היינו בוחרים בטוב ובחיים, בקערה עם מרגליות הזהב הנוצצות, רק היצר הרע דוחף אותנו אל הצוואה הרותחת, ולכן מבקשים אנו שיניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו, כי באמת מצד ליבנו היינו בוחרים בטוב, כי ישראל מצד טבעם נמשכים רק אל הטוב.

✽

אז תחפוץ זבחי צדק

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר כהן המזבח וכהן השבעות וכהן הסכות ולא יראה את פני יהוה ריקם (טו, טז)

ידועה לכל באי שערי העבודה אימרתו של הרה"ק בעל 'שמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע לפרש דברי המשנה ביומא (פרק א' משנה ג') "ערב יום הכיפורים

שחרית, מעמידים אותו בשער המזרח ומעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה".

נשאלת השאלה: וכי עד עתה לא ידע הכהן הגדול בטיב פרים ואילים? הרי לא נעשה כהן היום, והלא רגיל בעבודה ובפרים ואילים במשך כל ימות השנה, ובמשך השנים שעברו?

אלא כיוון שעתיד הכהן הגדול להיכנס למחר לקודש הקדשים, מקום האסור בכניסה על כל אחד ואחד מישראל, היתה יכולה דעתו לזוז עליו ולחשוב שהוא זה האיש הנבחר ביותר מכל בית ישראל ורק בו בחר השי"ת לשרת בקודש, אשר מחשבות אלו יכולות להביאו לידי גיאות והתנשאות, לפיכך העבירו לפניו פרים ואילים, כדי להזכירו שגם דמם של אלו נכנס אתו לקודש הקדשים, שהרי הכהן מכניס עמו את דם הפר ודם השעיר, ולא תזוז דעתו עליו, עכת"ד.

כך בא לראות

בדרכו נצעד ונלך:

שלוש פעמים בשנה בבוא כל ישראל לראות את פני האדון ה', זכו בני ישראל להתקרבות גדולה להשי"ת, וכדרך שבא לראות כך בא לראות (חגיגה ב.), והקב"ה מראה אהבתו לבני ישראל כשעולים אליו לרגל.

אמנם בכדי שלא יבואו בני ישראל לידי התנשאות חלילה, על זה שהם זוכים לקבל חביבות יתירה מהשי"ת, כשהם יכולים לחשוב שהם זכו לכך מחמת מעשיהם הטובים, או מחמת שהם חשובים יותר מאותם שלא זכו

לעלות לרגל וכדומה, אמרה תורה בפרשתנו: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוֹקֶיךָ במקום אשר יבחר, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם".

על כך פירש רש"י: "ולא יראה את פני ה' ריקם, אלא הבא עולות ראיה ושלמי יום טוב", כלומר: תביא איתך קרבנות עולה ושלמי חגיגה, וגם הם יבואו איתך להר ה' לירושלים, וכך לא תזוז דעתך עליך, כי אדם ובהמה תושיע ה', שהרי גם הם עולים איתך לבית המקדש, כדרך שהכהן הגדול צריך לחשוב על זה שגם דם הפרים והאילים נכנסים עמו לקדשי הקדשים, שלא תזוז דעתו עליו.

מי ומי ההולכים

במסילה נעלה להוסיף בה פרפרת נאה:

פרעה שאל את משה רבינו ואת אהרן הכהן (שמות י, ח): "ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלוֹקֵיכֶם מי ומי ההולכים, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ה' לנו".

בזמן שהוא חג ה' לישראל, בזמן שבני ישראל חוגגים עם השי"ת ומתקרבים ביחוד נפלא עם קל ח', צריכים להביא עמם עולות וזבחים, להזכירם שגם אלו מתקרבים לפניו יתברך ולא יבואו לידי התנשאות, לכן מעבירים לפניו פרים אילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה.

ולכן אמר: "בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ה' לנו".

פרפראות לחכמה
בפרשת השבוע
ובענייני דיומא

בְּדִבְרֵי יְשׁוּעָה

אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ

יקחך" (דברים ל, ד). בכל מצב שהוא, נמצא הקב"ה עם האדם ומצפה לחזרתו בתשובה שלימה, גם אם הרבה לחטוא ולפשוע כנגדו רח"ל, כי לא יחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכו וחיה.

לפעמים יש אדם שהתרחק מאד מהשי"ת בהרחקה מופלגת, עד שהוא חושב ומהרהר לעצמו שאפילו אם יעשה פעם איזו מצוה קלה, כבר התיימש ממנו הקב"ה ואינו רוצה אותו חלילה, לזה באה התורה ואמרה לנו, "אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ", אפילו אם אתם רחוקים מאד, בבחינת אחרי סמוך אחרי מופלג, עם כל זה יושב הקב"ה ומצפה לנו יותר ממה שהאב מצפה לבנו.

בכל התורה כולה אנו רואים זאת, כמה רוצה ה' בעמו ואינו מוותר על אף אחד מישראל, בפרט בפרשת פסח שני שבאו אנשים הטמאים לנפש אדם והיו בדרך רחוקה, אשר בכל הספרים הקדושים מרמזים בזה על אנשים שנטמאו בעבירות והתרחקו מדרך הטוב והישר, אבל ברגע שבאו ואמרו 'למה ניגרע' וביקשו לחזור בתשובה, תיכף ייחד הקב"ה פרשה מיוחדת בתורה של פסח שני, לתת גם להם את ההזדמנות והאפשרות להעלות בחזרה על דרך המלך, ואם ישוב מיד תקבלו.

זהו אפוא המקור הנפלא בפרשתנו, שהקב"ה יושב ומצפה לנו בכל מצב ובכל זמן, אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ, ולאורו ניסע ונלך.

בדרכם להשתתף בועידת הכנסייה הגדולה הראשונה שהתקיימה בעיר מלוכה וינה בשנת תרפ"ג, פנה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אל ידידו ורעו הגה"ק ה'אמרי אמת' מגור זי"ע ושאל אותו:

הנה בתורה כתיב (פרשת יג, ח) "אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ... ובו תדבקון", ולכאורה צריך ביאור שהרי אמרו חז"ל (בר"ר מד, ה) "כל מקום שנאמר 'אחר' סמוך 'אחרי' מופלג", א"כ מדוע אמר הכתוב "אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ", שנראה לכאורה שצריך להתרחק מהשי"ת?

תירץ ה'חפץ חיים' ואמר, שהכתוב בא לומר שאף כשאדם מרגיש בנפשו שהינו מרוחק ו'מופלג' מהבורא יתברך מרחק רב, גם אז "אחרי ה' אלוֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ", בלי להתיימש מקרבת השי"ת.

נענה ה'אמרי אמת' ואמר: "לכבודכם אענה תירוץ על פי דרך החסידות, שהכתוב בא לומר לנו, שבמידה שהאדם מרגיש בנפשו שהינו מרוחק ו'מופלג' מה', הנה באותה מידה הרי הוא זוכה ל"ובו תדבקון", על ידי זה דבוק האדם לבוראו בדביקות ובקירבה גדולה, כמו שנאמר "קרוב ה' לנשברי לב".

כי לא ידח ממנו נידח

בדרך העבודה נוכל להוסיף ולומר בהרחבה יתירה:

אצל השי"ת אבינו אב הרחמן, אין מושג של נשמה נידחת בישראל, כי לא ידח ממנו נידח, "ואם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבצך ד' אלוֹקֵיךָ ומשם

ג'צ' אש קודש משולחנס הגבוה של גדולי הדור וצדיקי אמת לרגל יומי דהילולא רבה

קושיא מעיקרא ליתא

היה רגיל בפיו של הגאון בעל 'בית הלוי' מבריסק זצוק"ל להסביר את החילוק בדרכי הלימוד בינו לבין בנו הגאון רבי חיים מבריסק זצוק"ל (יא"צ כ"א אב), וכך היה אומר:

כאשר ניגש אלי אדם ושואל אותי קושיא מסוימת, ואני משיב לו עליה, הרי שברגע שאנחנו מסיימים את שיחתנו בדברי תורה, נמצינו שני שמחים. הוא על הקושיא הטובה שהקשה, והוא על התירוץ שיישבתי לו את הענין לאשורו.

לעומת זאת, כאשר בני רבי חיים נשאל שאלה מפי אחד, הרי שלא הוא ולא השואל שמחים מכך. וכל כך למה? מפני שרבי חיים מטיב להבהיר כי השאלה שנשאלה בטעות יסודה, והפירכא ממקום פלוני על מקום אלמוני אין לה שחר, שני העניינים אינם דומים זה לזה מעיקרא, ושני דינים חלוקים ביסודם הם.

נמצא שלשמחה מה זו עושה, כי השואל לא עלתה בידו אף שאלתו, ובני רבי חיים לא אמר שום תירוץ. ולמה? כי אם קושיא מעיקרא ליתא, אין על מה לתרץ.

בקצרה: ה'בית הלוי' לוקח את השאלה ומתרץ אותה כמין חומר, ורבי חיים לעומתו מבהיר שאין כאן בכלל קושיא.

וציוויתי את ברכתי

על פי זה נוכל להסביר את המובא בריש פרשת בהר (ויקרא כה, כ-כא) "וכי תאמרו מה נאכל וגו' וציוויתי את ברכתי", שבמושכל ראשון נראה כי יש כאן שאלה ותשובה. השאלה היא: וכי תאמרו מה נאכל? והקב"ה מיישב את השאלה באמרו: וציוויתי את ברכתי, אבל במבט נכון אין כאן שום שאלה כלל וכלל.

בדרכו של הגר"ח מבריסק זצוק"ל נלך ונחדש כי על קושיית "וכי תאמרו מה נאכל", לא בא לתרץ ולומר "וציוויתי את ברכתי", כי הפסוק "וציוויתי את ברכתי" אינו תירוץ, הוא רק בא לומר שאין כאן בכלל קושיא, כי קושיא מעיקרא ליתא, שהרי מי שזן ומפרנס אותו בשש השנים הוא יכלכלהו בשנת השמיטה, כי אין מעצור ביד השי"ת להוריד לחם מן השמים בשנה השביעית ולפתוח את ארובות

השמים להוריק ברכה עד בלי די.

ספרים בלי ארון...

שומר דלתות ישראל

מקורביו ואנשי ביתו של הגר"ח מבריסק, שלא יכלו לראות כבלע את הקודש, איך נפרץ הבית לגמרי באין פוצה פה ומצפצף על לקיחת דברים וחפצים ללא רשות, פנו אליו וביקשו ממנו לנעול קצת יותר את הבית ולא להשאירו כך פתוח לרווחה בלי לבדוק ולחקור אחרי מעשיהם של האורחים הזרים, אך הגר"ח עמד בתוקף על המשכת הכנסת האורחים וכל דצריך ייתי ויפסח ללא שום הגבלות.

שאלו אותו אנשיו: אם הבית פתוח כל כך בלי שום גדר והגבלה, א"כ בשביל מה צריך שיהיה בה דלת? השיב הגר"ח תשובה הראויה לו: "הדלת היא רק כדי שנוכל לקיים מצוות עשה דאורייתא של מזוזה, כי הרמב"ם פוסק (הלכות סת"ם פ"ו ה"א) שרק אם יש דלת בבית מחויבים במזוזה מן התורה..."

זו היתה תשובתו הרמה של אותו גאון וקדוש שהיה נאה דורש ונאה מקיים, אמנם אנו נוכל לשזור בה פנינת חן ביתר ביאור:

בפשטות יש להבין מהו עניינה של המזוזה שנאמר עליה 'שומר דלתות ישראל' שהוא ראשי תיבות שם שד"י, כי לכאורה צריך ביאור למה השמירה היא דווקא על הדלתות ולא על הבתים או הפתחים? אלא שלמזוזה יש כח מיוחד של שמירה עליונה מן השמים על האדם ועל ביתו, על ידי השמות והפרשיות שיש בתוכה, שאז מתקיים מקרא שכתוב (תהלים קכא, ח) "ד' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם".

בא הגר"ח מבריסק ולימד אותנו כלל גדול:

בית שאין לו דלת והוא פתוח לרווחה תמיד ללא שום גבול, הרי פרצה קוראת לגנב (סוכה כו), ממילא זה תרתי דסתרי להניח מזוזה שהיא נועדה לשמור על הבית, בעוד הבית נשאר פתוח ופרוץ בלי דלת. אמנם כשקובעים דלת בפתח הבית, שהיא רומזת לכך שאפשר לפתוח את הדלת - כדי להכניס אורחים ויהיו עניים בני ביתך, אבל אפשר גם לנעול את הדלת במקום הצורך - אל מול הרחוב הפרוץ ושאר מרעין בישין שיש מחוץ לבית, במקום כזה

גם בכל ששת השנים צריכים אנו לברכה ממרום ובלי סייעתא מן שמיא לא תניב השדה פירות לעולם, ובכל השנים יצווה ד' חסדו וברכתו חיים עד העולם. מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ שידלק (תענית כה), שהרי זה ודאי שאם ידלק החומץ הוא נס ופלא, אבל כמו כן חייבים לדעת ולהכיר בכך שכאשר השמן דולק הוא גם כן מפלאי הבריאה, שהשי"ת נתן כח בשמן וידלק.

מכלכל חיים בחסד

בקרב העולם ידוע הגר"ח מבריסק זצוק"ל כגאון עולם וכבעל מחדש נפלא, אבל פחות יודעים על מעשי הצדקות והחסדים שהיו יוצאים מבין כותלי ביתו בכל יום ובכל עת ובכל שעה, עד כדי כך שסיפר בנו הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצוק"ל שלא פעם ולא פעמיים בהיותם ילדים ונערים, כשנכנסו לחדרם בתוך הבית כדי לילך לישון על המיטה, מצאו שאנשים אחרים ישנים על מיטותיהם והם נאלצו לישון על הארץ.

בכל העיר והסביבה ידעו כי ביתו של הגר"ח סולובייצ'יק פתוח לרווחה וכל דכפין ייתי ויכול, כפי שמסופר שהיתה משפחה בעיר שנוולד להם תינוק, אבל מכיוון שהאמא לא היתה בריאה לגמרי ולא יכלה לגדלו כראוי, נטל האב את התינוק והניחו על פתחו של רבי חיים, בידעו ששם כבר ידעו על נכון מה לעשות עם התינוק. ואכן, כשמצא הגר"ח את התינוק בפתח ביתו, טיפל בו ומסרו למשפחה אחרת שתגדלו במסירות ובאהבה.

מעשה נפלא ביותר מספרים שהיה שם יהודי אחד שהרבה לפקוד את הבית, לאכול ולשבו, לישון ולנוח, כאוות נפשו. מחמת הרגילות שהרגיש כבר בן-בית שם, הרשה לעצמו ליטול באחד הימים ספר אחד מהארון ולקחת אותו לביתו. אחרי כמה ימים, וירא כי טוב, בא שוב ולקח ספר נוסף. כך הלך ולקח לעצמו עוד ספר ועוד ספר, בלי שאף אחד יאמר לו מילה אחת על זה, עד שהארון התרוקן לגמרי מהספרים...

עד כדי כך שסיפרו על האיש הזה, שאחרי כמה ימים נכנס לבית הגר"ח מבריסק וביקש ליטול לעצמו גם את הארון, באמרו: "חבל שיהיה כאן ארון ריק בלי ספרים, בזמן שאצלי בבית יש הרבה

יכולה המזוזה להשפיע שמירה עליה מן השמים.

בדרך זו נמתיק להפליא את הסברו של הגר"ח מבריסק על קביעת הדלת בפתח ביתו רק כדי לקיים מצוות מזוזה:

הדלת נועדה לפתוח אותה במקום הצורך, אבל גם לנעול אותה במקום הצורך. כשהאדם יודע איך להשתמש בדלת, מתי לפתוח אותה לפני עניים ואורחים, ומתי לסגור אותה בפני דברים שאינם ראויים, אז פועלת המזוזה את פועלתה ושומר דלתות ישראל.

סניגורן של ישראל

אחת ממדרגותיו המופלאות ביותר של הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע (יא"צ כ"א אב) היתה בכך שלא יכל לראות ולסבול שום דבר רע הנאמר על איש מישראל, יהיה אשר יהיה.

לא בכדי כינו אותו צדיקי וגאוני הדור בשם "דער בארדיטשבער של דורנו", כי לימוד זכות על כל יהודי באשר הוא, היה אצלו עבודה תמה. הוא היה אומר: אם יש לכם רמב"ם מוקשה, א שווערן רמב"ם, מה אתם עושים? הנכם יגיעים ועמלים כדי לתרץ דבריו... הוא הדין, אם יש יהודי מוקשה, א שווערן איד, צריך לעמוד ולהתייגע כדי לתרץ אותו!...

עוד היה רגיל לומר, שזקנו הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אהב את דרך הפלפול בלימוד התורה, שכן לפעמים צריך ללמוד זכות על יהודי ואי אפשר לעשות זאת כי אם על ידי דרך הפלפול.

פעם בא אחד מראשי הציונים לבעלזא ונכנס אליו בקודש פנימה, ולאחר שיצא חשש הרה"ק מבעלזא פן עכשיו יכנס הלה לבית המדרש ויפיץ שם את דעותיו הכוזבות, אך לעומת זה לא רצה להוציא מפיו תיבת 'רשע' על יהודי, על כן שלח להודיע בבית המדרש שיש כאן "צדיק המדבר כמו רשע" ואסור לעמוד בד' אמותיו...

לא הביט און ביעקב

במשך ובמרומות הדורות היו צדיקים שראו רע אצל אנשים מישראל ולימדו עליהם זכות וסגוריה, שזוהי גם דרגה גדולה מאד לדון לכף זכות במקום שיש לדון לחובה, אבל מכל מקום הרי ראו מקודם רע; לעומתם היה הרה"ק מבעלזא

יחיד ומיוחד בדורותיו שאפילו לא ראה רע בכלל, וזה צריך להיות לימוד גדול לנו ולדורותינו, לראות רק טוב בבני ישראל וחלילה לא לקטרג עליהם.

אמרתי להמליץ על הנהגתו המופלאה הזו של הרה"ק מבעלזא, שביקש לקיים בזה אמרם ז"ל (סוטה יד.) שדרשו על הפסוק בפרשת השבוע "אחרי ה' אלוקיכם תלכו": "אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר 'כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא'? אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה: מה הוא מלביש ערומים, אף אתה הלבש ערומים; הקב"ה ביקר חולים, אף אתה בקר חולים; הקב"ה ניחם אבלים, אף אתה נחם אבלים; הקב"ה קבר מתים, אף אתה קבור מתים".

מדרשתו של רבי חמא בר חנינא מצינו דרשה נוספת הקרובה לכך (שבת קלג:): "אבא שאול אומר: 'ואנוה' הוי דומה לו: מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום". על כך פסק הרמב"ם (הלכות דעות פ"א ה"ו): "ומצוין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים, והם הדרכים הטובים והישרים, שנאמר 'והלכת בדרכיו'. כך למדו בפירוש מצוה זו: מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש".

נמצינו למדים שעלינו ללמוד מהקב"ה כדת מה לעשות ולהשתדל ללכת בדרכיו בכל מידה נכונה, על כן בא הרה"ק מבעלזא וחדש לנו הנהגה טובה נוספת מהליכותיו של הקב"ה והיא מה שמצינו בפרשת בלק (במדבר כג, כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקי עמו", שהשי"ת גם הוא אינו רואה שום דבר רע אצל כלל ישראל ואינו רוצה בכלל להביט על הרע שאולי יש בהם.

מכאן לקח אותו צדיק וקדוש הנהגה טובה זו שלא לראות רע אצל אף אחד מישראל באשר הוא, כדי לקיים מצוות והלכת בדרכיו.

חוץ מנגעי עצמו

יתירה מכך:

בדרך כלל אלו שרואים רע אצל אחרים ומבקשים לתקן אותם, הם עצמם עוד לא מושלמים לגמרי ויש להם מה לתקן בינם לבין עצמם לפני שיתקנו אחרים, כפי שכבר רמזו צדיקים על דברי המשנה (נגעים פ"ב מ"ה) "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו", שהאדם רואה ומבחין בקלות בחסרונות

ובפגמים של אחרים, אך קשה לו מאד לראות את הפגמים והשגיאות של עצמו, וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין יח.) "קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט את אחרים".

בחינה זו נוכל לרמוז בפרשת השבוע:

"ראה אנכי", אל תביט לפניך או לאחריך לבדוק מה צריך לתקן אצל אחרים, אלא "ראה אנכי", קוק אריין אין דיר, הבט בעצמך ותראה מה עליך לתקן, כי בוודאי תמצא שיש לך עוד הרבה מה לעשות לפני שתפנה לעסוק בענייניהם של אחרים.

ישראל עם קדוש

הנהגתו זו של הרה"ק מבעלזא חסרה מאד בדורנו, שיבואו אנשים וצדיקים להמליץ טוב על כלל ישראל בכל מצב שהם נמצאים בו, כפי שכבר אמר אז הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע בסערת יגונו ביום הסתלקות הרה"ק מבעלזא לגנזי מרומים, שכאשר הגיעתו הבשורה המרה, נרעש עד דכדוכה של נפש ונסגר בחדרו למשך כמה שעות, ורק לעת נטות צללי ערב פתח את דלתו והתיר לבני ביתו להיכנס למחיצתו, וכה היו דבריו:

"דאס פעלט אויס אין דעם דור! ערליכע אידן איז דא און עס וועט נאך זיין, אבער דאס פעלט אויס אין דעם דור, א איד וואס קען אזוי מלמד זכות אויף יעדער איד, ער קען זאגן אויף מחללי שבת 'שוכחי שבת' - דאס איז נישט דא! און דאס דארף מען האבן. ווייזט אויס אז מ'קען נישט עפעס סתם זאגן א זאך, עס דארף זיין איינער וואס קען זאגן, מ'דארף האלטן ביי דעם, מ'קען נישט סתם אזוי... דאס איז א הייליגקייט, א הייליגקייט".

(דבר זה חסר בדורנו! יהודים יראים יש ועוד יהיו, אבל יהודי שבכוחו ללמד זכות על כל יהודי, שיכול להגיד על מחללי שבת שהם 'שוכחי שבת' - דבר זה איננו! וזה מה שאנו צריכים. כנראה שאי אפשר להגיד סתם כך, צריך להיות אחד שיכול להגיד זאת, צריכים לאחוז בכך ואין יכולים להגיד סתם. זו היא התגלמות הקדושה) - - -

מי יתן שנזכה ללכת בדרכיו של הרה"ק מבעלזא שהם בעצם קיום המצוה "והלכת בדרכיו", לא להביט און ביעקב ולראות עמל בישראל, כי ישראל עם קדוש ולא ידח ממנו נידח.